

Występowanie odchyleń jakościowych u drobiu rzeźnego w Polsce w latach 1996-1999

KRZYSZTOF LIBELT

Katedra Higieny Żywności Zwierzęcego Pochodzenia Wydziału Medycyny Weterynaryjnej AR
ul. Akademicka 12, 20-033 Lublin

Libelt K.

Qualitative changes in poultry slaughtered in Poland between 1996-1999

Summary

The results of official post mortem examinations of chickens, hens, turkeys, geese and ducks (a total of 1172.7 million units) conducted by the veterinary inspectors of poultry slaughter houses in Poland between 1996-1999 were analysed. In the 1055.9 mln chickens slaughtered, qualitative changes were confirmed in 0.45% of the cases. Excessive emaciation constituted 66.6% cases of disqualification. The next important cause was incomplete bleeding – 24.1% of cases. Qualitative changes are twice as prevalent a cause of disqualification in the case of poultry as infectious and parasitic diseases. Because of the magnitude of the slaughter compared to other species, the disqualification of chickens is the decisive factor in the amount of general losses concerning poultry.

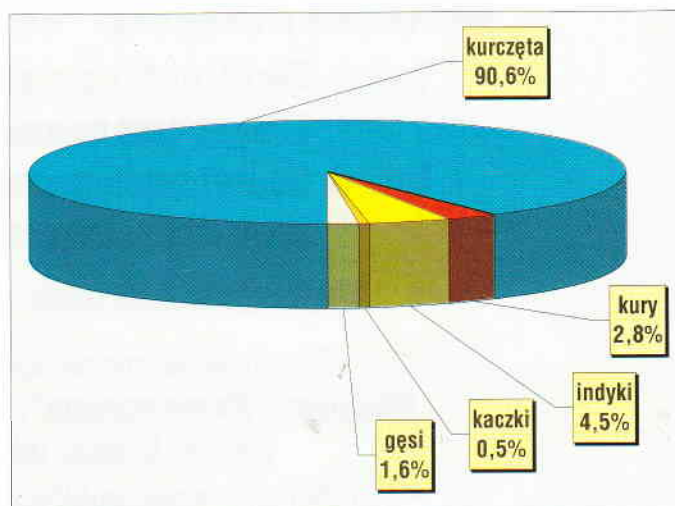
Keywords: slaughter poultry, qualitative changes, losses

Produkcja mięsa drobiowego w Polsce wynosiła w: 1995 r. – 335 tys. ton, 1997 r. – 474, 1998 – 519 i w 1999 r. ok. 575 tys. ton. W 2000 r. przewidywano w porównaniu do 1999 r. wzrost produkcji o 2%, co daje 580 tys. ton mięsa (1, 2). W pierwszych trzech kwartałach 1999 r. nastąpił spadek produkcji żywego drobiu. Dopiero pod koniec roku poprawiła się rentowność chowu, która na podobnym poziomie utrzymywała się również na początku 2000 r. Na wzrost produkcji wpłynął głównie fermowy chów kurcząt, przy spadku produkcji pozostałych gatunków drobiu – indyków o 9% i gęsi o 8%. Porównując produkcję drobiu rzeźnego w 1999 r. z 1996 r., w której udział kurcząt stanowił 75%, indyków 15% a gęsi 6%, obserwuje się wyraźne zmiany w wielkości ubojów poszczególnych gatunków drobiu. Uboje kurcząt wzrosły w tym okresie do 90,6%, a indyków spadły aż do 4,5%. Mięso tych ostatnich stanowi obecnie 43% całego importu mięsa drobiowego do Polski, a czołowym dostawcą stały się Węgry, zastępując na tej pozycji USA (2).

Procentowy udział gatunków drobiu poddanego ubojowi w 1999 r., w rzeźniach pozostających pod nadzorem Inspekcji Weterynaryjnej, ilustruje ryc. 1.

W 1996 r. spożycie mięsa drobiowego *per capita* wynosiło 11 kg, a w 1999 r. ok. 13,5 kg, co stanowi około 16% spożycia mięsa ogółem (83,8 kg) w naszym kraju, przy wzroście podaży mięsa drobiowego w 1999 r. o ok. 3% (1, 2). Część ubijanego drobiu oce-

niana jest przez Inspekcję Weterynaryjną jako niezdatna do spożycia. Przyczyną są nie tylko zmiany chorobowe, ale głównie (70% przypadków) odchylenia jakościowe, przy czym wychudzenie stanowi główny powód dyskwalifikacji (3, 4, 5, 6). Według danych piśmiennictwa (4) w 1972 r. uznano za niezdatne łącznie 0,46% badanego drobiu, a kur 1,86%. Opracowanie danych krajowych za 1987 r. wykazało, że łącznie w wyniku badania przed i poubojowego za niezdatne uznano 0,90% badanego drobiu ogółem, a kur 1,34%.

Ryc. 1. Udział poszczególnych gatunków drobiu rzeźnego w Polsce w 1999 r. (ubój pod nadzorem IW)

Główną przyczyną dyskwalifikacji było wychudzenie stanowiące u kurcząt 45,2% i kur 36,9% ogółu zmian oraz niepełne wykrwawienie dotyczące kurcząt w 7,7% i kur w 8,2% (4). Analiza przeprowadzona w latach 1986-1994 w woj. olsztyńskim wykazała dyskwalifikacje spowodowane odchyleniami jakościowymi tuszek kurcząt od 0,49 do 1,9% (średnio 1,1%), a w przypadku kur – 1,82% (5). Opracowania dla tego regionu za lata 1992-1995 podają jako przyczynę dyskwalifikacji kurcząt wychudzenie w 0,21%, a niewłaściwe wykrwawienie w 0,09%, w przypadku kur 0,58% i 0,18%, indyków 0,18 i 0,20% (6). W Polsce południowo-wschodniej w latach 1992-1996 dyskwalifikacja drobiu z powodu odchylen jakościowych dotyczyła 0,34% drobiu ogółem i była 3-krotnie częstszą przyczyną niezdatności niż zmiany powodowane chorobą. U kurcząt najczęstszą przyczyną dyskwalifikacji było wychudzenie – 72% i niedostateczne wykrwawienie – 18,3% (3).

Materiał i metody

Celem niniejszego opracowania była analiza wyników urzędowego badania poubojowego kurcząt, kur, indyków, gęsi i kaczek (łącznie 1173 mln sztuk), przeprowadzonego w latach 1996-1999 przez Inspekcję Weterynaryjną w rzeźniach drobiu na terenie Polski. Przy opracowywaniu danych zwrócono szczególną uwagę na wyniki dotyczące kurcząt, których ubito w tym okresie prawie dziesięciokrotnie więcej niż pozostałych gatunków drobiu łącznie. W analizie uwzględniono następujące odchylenia jakościowe: wychudzenie, niedostateczne wykrwawienie, posocznicę i ropnicę oraz rozkład i ugotowanie w oparzelniku.

Wyniki i omówienie

Wyniki przedstawiono w tab. 1-3.

W latach 1996-1999 ubito w rzeźniach i zbadano 1172,7 mln sztuk drobiu (tab. 1). U kurcząt, których ubito 1055,9 mln, dyskwalifikujące odchylenia jakościowe stwierdzono w 0,45% przypadków. Nieco niż-

sze wartości dotyczyły kaczek, gęsi i indyków. Jedynie u kur odsetek ten był wyższy i wynosił – 1,27%. Wychudzenie stanowiło u wszystkich gatunków drobiu 66,6% ogółu zmian i było najczęstszą przyczyną dyskwalifikującą drób rzeźny do spożycia. U indyków w wysokim procencie (28,4%) przyczyną dyskwalifikacji było niedostateczne wykrwawienie, w mniejszym stopniu niż u innych gatunków drobiu – wychudzenie. U kaczek stosunkowo często (17,5%) dyskwalifikację powodował rozkład gnilny, rzadziej zmiany spowodowane posocznicą i ropnicą (2,8%).

Występowanie odchylen jakościowych tuszek kurcząt w latach 1996-1999 przedstawia tab. 2. Łącznie w okresie czterech lat uznano za niezdatne z powodu odchylen jakościowych 4718,8 mln tuszek, co stanowiło 0,45%. Ponieważ kurczęta stanowią największy udział w produkcji mięsa drobiowego fakt ten zasadniczo decyduje o wielkości powstających strat. W kolejnych latach badanego okresu obserwowano mimo wzrastających ubojów pewną tendencję spadkową odchylen jakościowych z 0,48% w 1996 r. do 0,39% w 1999 r. Najpoważniejszą przyczyną dyskwalifikacji było nadmierne wychudzenie (średnio 68%), które w wymienionych latach utrzymywało się na podobnym poziomie. Drugą w kolejności przyczyną było niedostateczne wykrwawienie – średnio 24,1%. Jedynie dyskwalifikacje z powodu posocznicy wykazały w badanym okresie tendencję malejącą.

W tab. 3 porównano liczbę tuszek drobiu uznanych za niezdatne z powodu odchylen jakościowych oraz z powodu zmian wywołanych chorobami zakaźnymi i pasożytniczymi. Na 1172,7 mln sztuk zbadanego drobiu – odchylenia jakościowe wykazało 0,46% (5431,2 tys.) tuszek, a zmiany chorobowe prawie 0,21% (2440,9 tys.) tuszek. Łącznie dyskwalifikacji uległo 7873 tys. tuszek (0,67%). Stanowi to znaczącą część surowca rzeźnego i ma wymierną wartość ekonomiczną.

Wśród gatunków drobiu, procentowo najwięcej dyskwalifikacji dotyczyło kur (1,74%) i to zarówno z po-

Tab. 1. Występowanie odchylen jakościowych tuszek drobiu rzeźnego w latach 1996-1999

Gatunki drobiu	Liczba zbadanego drobiu (w mln)	Uznano za niezdatne (w tys.)									
		ogółem		nadmierne wychudzenie		niedostateczne wykrwawienie		posocznica i ropnica		rozkład gnilny	
		liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Kurczęta	1055,9	4718,8	0,45	3210,5	68,0	1134,9	24,0	317,8	6,74	55,6	1,18
Kury	32,9	418,8	1,27	248,5	59,3	78,2	18,7	79,9	19,1	12,2	2,91
Gęsi	21,4	57,5	0,27	33,0	57,4	8,9	15,5	14,0	24,3	1,62	2,82
Kaczki	7,28	18,0	0,25	10,0	55,8	4,3	23,9	0,51	2,81	3,16	17,5
Indyki	55,2	218,0	0,39	112,2	51,4	61,8	28,4	31,4	14,4	12,6	5,78
Razem	1172,7	5431,2	0,46	3614,2	66,6	1288,1	23,7	443,6	8,17	85,2	1,57

Tab. 2. Występowanie odchyłeń jakościowych tuszek kurcząt w latach 1996-1999

Rok	Liczba zbadanych w mln	Uznane za niezdatne (w tys.)									
		ogółem		nadmierne wychudzenie		niedostateczne wykrwawienie		posocznica i ropnica		rozkład i ugotowanie w oparzalniku	
		liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%
1996	210,4	1016,2	0,48	691,4	68,0	225,5	22,2	84,3	8,30	15,0	1,48
1997	243,5	1167,0	0,48	790,2	67,7	266,4	22,8	99,2	8,50	11,3	0,96
1998	286,0	1294,2	0,45	896,2	69,3	299,2	23,1	85,8	6,63	12,9	1,00
1999	316,0	1241,4	0,39	832,6	67,1	343,8	27,7	48,6	3,91	16,4	1,32
Razem	1055,9	4718,8	0,45	3210,5	68,0	1134,9	24,1	317,8	6,74	55,6	1,18

wodu odchyłeń jakościowych (1,27%), jak i chorób zakaźnych i pasożytniczych (0,46%). U kaczek i indyków stwierdzono natomiast stosunkowo mniej dyskwalifikacji spowodowanych zmianami chorobowymi.

Reasumując należy stwierdzić, że w latach 1996-1999 liczba dyskwalifikacji tuszek z powodu odchyłeń jakościowych była podobna jak w latach poprzednich (1992-1995). W tym ostatnim okresie większy był jedynie procent tuszek dyskwalifikowanych z powodu niedostatecznego wykrwawienia, natomiast w latach ubiegłych głównym problemem było nadmierne wychudzenie. Obecnie odchylenia jakościowe są przyczyną dyskwalifikacji dwukrotnie większej ilości drobiu niż choroby zakaźne i inwazyjne. O wielkości ogólnych strat dotyczących drobiu decydują dyskwalifikacje kurcząt, ze względu na wielkość ubojów w porównaniu z innymi gatunkami.

Piśmiennictwo

1. Anon.: Rocznik Statystyczny RP 1999 r. – rok LIX, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa.
2. Anon.: Rynek drobiu i jaj. Raporty rynkowe IER i GZ, nr 17, maj 2000 r., s. 1, 11.
3. Libelt K.: The occurrence of qualitative changes in slaughter poultry in south-east Poland in the years 1992-1996. Mat. Konf. Higiena alimentorum XVIII, Koszyce, 1997, s. 61.
4. Lis H.: Wyniki badania sanitarno-weterynaryjnego drobiu rzeźnego w Polsce. Medycyna Wet. 1990, 46, 157-158.
5. Radkowski M., Uradziński J.: Wyniki badania sanitarno-weterynaryjnego rzeźnego drobiu grzebiącego na terenie woj. olsztyńskiego. Medycyna Wet. 1996, 52, 581-583.
6. Radkowski M., Uradziński J., Pastuszek M.: Krankheiten und qualitative Abweichungen bei Schlachtgeflügel in einer Region Polens. Fleischwirtschaft 1998, 78, 202-203.
7. Weżyk S.: Wpływ zmian politycznych i ekonomicznych na stan polskiego drobiarstwa. Przem. spoż. 1997, 51, 6-8.

Adres autora: dr Krzysztof Libelt, ul. Akademicka 12, 20-033 Lublin

Tab. 3. Liczba (%) tuszek drobiu uznanych za niezdatne z powodu odchyłeń jakościowych w porównaniu do zmian spowodowanych chorobami zakaźnymi i pasożytniczymi w latach 1996-1999

Gatunki drobiu	Liczba zbadanego drobiu (w mln)	Uznane za niezdatne z powodu (w tys.)				Ogółem niezdatne (w tys.)	
		odchyłeń jakościowych		chorób zakaźnych i pasożytniczych		liczba	%
		liczba	%	liczba	%		
Kurczęta	1055,9	4718,8	0,45	2197,2	0,21	6916,2	0,65
Kury	32,9	418,8	1,27	151,9	0,46	571,3	1,74
Gęsi	21,4	57,5	0,27	42,0	0,20	99,5	0,47
Kaczki	7,3	18,0	0,25	0,96	0,013	18,9	0,26
Indyki	55,2	218,1	0,39	48,9	0,089	267,0	0,48
Razem	1172,7	5431,2	0,46	2440,9	0,208	7873,0	0,67

KNOGHT C. H., FITZPATRICK J. L., LOGUED. N., PLATT D. J.: Skuteczność dwóch nie antybiotykowych terapii, stosowanie oksytocyny lub miejscowego podania maści w gronkowcowym zapaleniu wymienia krów. (Efficacy of two non-antibiotic therapies, oxitocin and topical liniment against bovine staphylococcal mastitis). Vet. Rec. 146, 311-316, 2000 (11)

U 8 krów wywołano zapalenie jednej ćwiartki wymienia poprzez czterokrotną infuzję małą zjadliwego szczepu *Staphylococcus aureus* w dawce 5×10^4 komórek zaraz po udoju. Infuzje wykonano w odstępach 5 tygodniowych. Po każdej infuzji po tygodniu podawano domięśniowo przed udojem oksytocynę (100 jμm syntetycznej oksytocyny). W jednej grupie kontrolnej zastosowano jednorazowo dowymieniowo po trzech kolejnych udojach kwas klawulanowy z amoksyliny (Synolux). W drugiej grupie kontrolnej masowano chorą ćwiartkę przez okres minuty, zaś w trzeciej grupie kontrolnej wcierano w skórę chorej ćwiartki maść uddermint w ilości 10 ml przez okres 3 tygodni po każdym udoju. Badanie bakteriologiczne wykonywano przed i przez 3 tygodnie po każdym zakażeniu. Żadna z zastosowanych metod postępowania nie likwidowała infekcji. Stosowanie oksytocyny oraz antybiotyku redukowało jednak istotnie liczbę bakterii w mleku.